

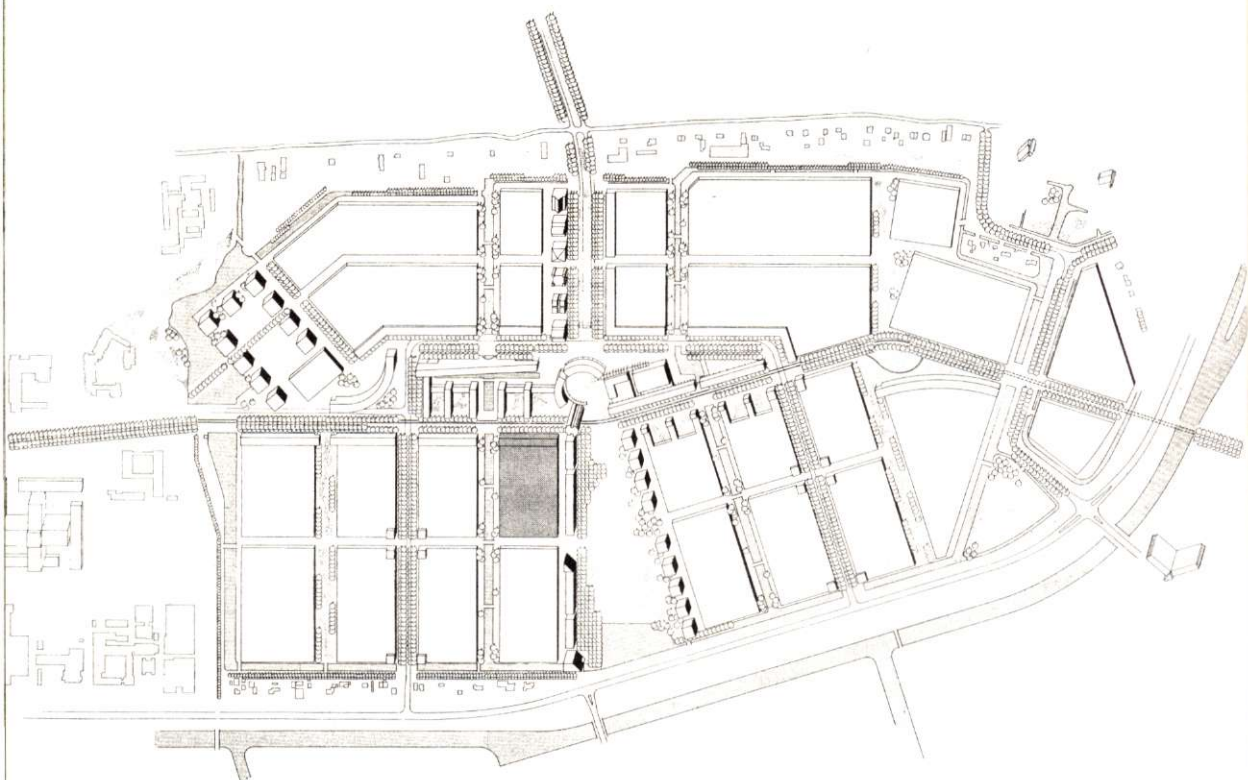
Sloten, een studie voor laagbouw

46

Hoe verzet de architectuur zich tegen haar oplossing, haar vervluchting in snelheid en mode? Hoe kan zij een zwaarte, een permanentie herwinnen? Wellicht ligt het antwoord in de traditie van de architectuur waarin de kennis van het bouwen, haar regels zijn opgeslagen.

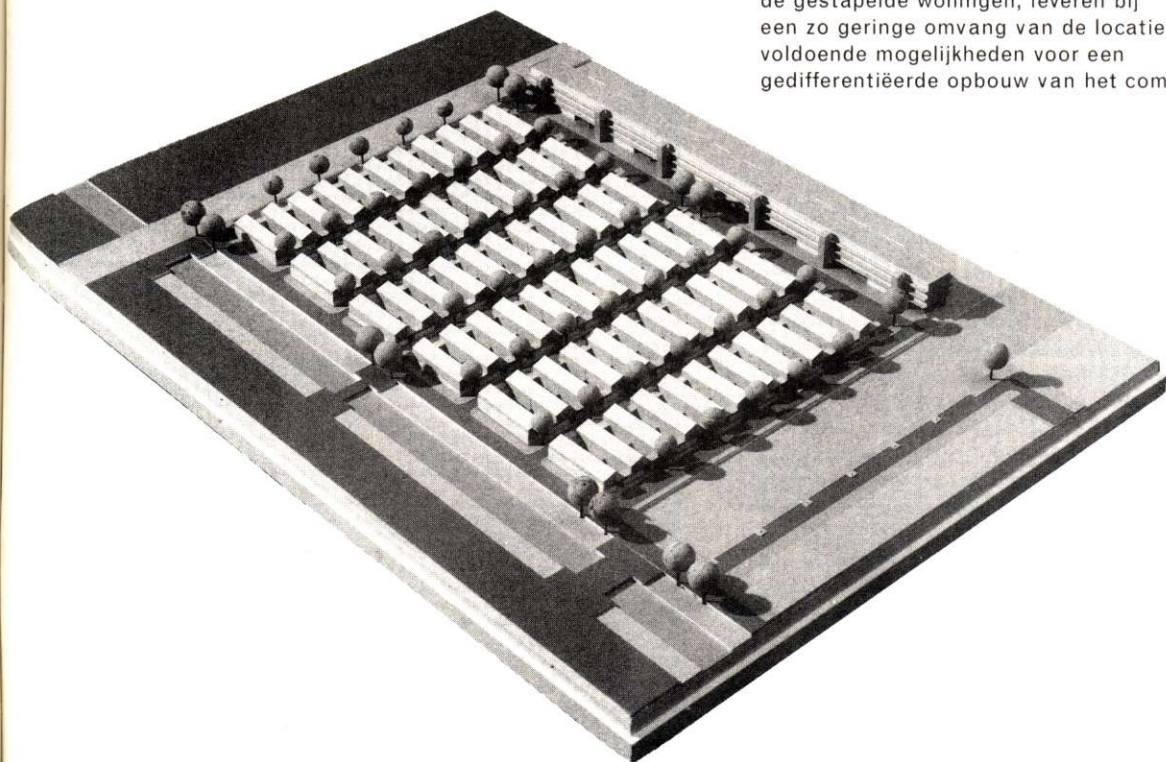
Het domein waarin de regel zich het meest fysiek manifesteert is dat van de volkswoningbouw. In het hier afgedrukte studie-ontwerp van **De Nijl** wordt binnen een gegeven situatie een architectonische thematiek en ordening gevonden via de bewerking van de architectonische traditie van deze opgave. Het gewicht van de architectuur wordt gezocht in de ondubbelzinnige vanzelfsprekendheid van het ontwerp.

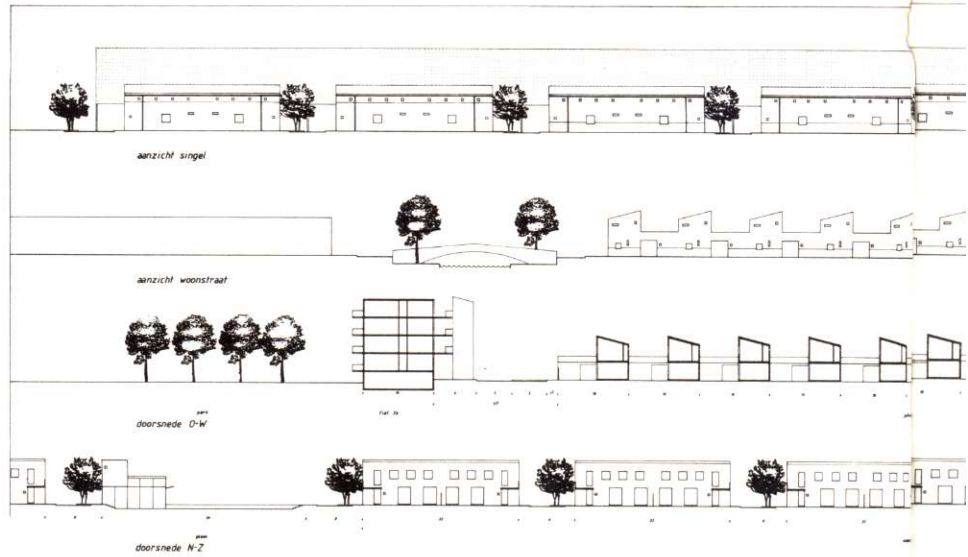
Deze studie is uitgevoerd in het kader van een meervoudige studieopdracht van de **Gemeentelijke Dienst Volkshuisvesting van Amsterdam, Bureau Bijzondere Projecten, 1988.**

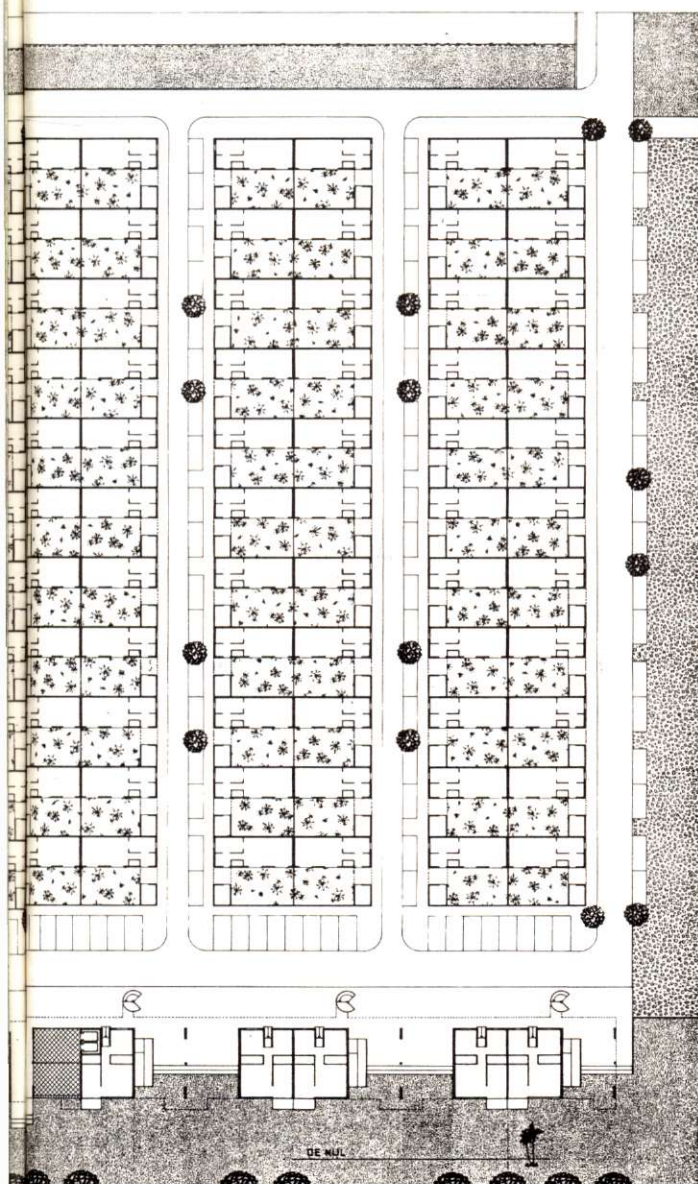
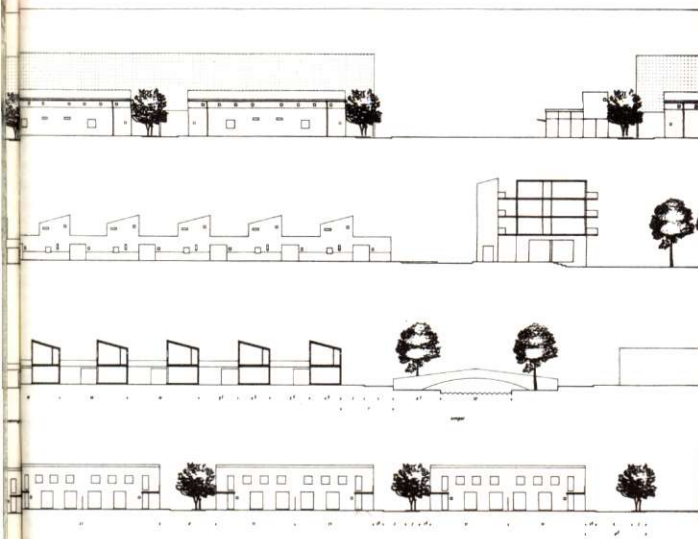

De probleemstelling van deze studie is het ontwerp van woningen in laagbouw met een tuinstedelijk karakter, maar in een twee maal zo hoge dichtheid dan in een traditionele tuinstad-verkavelingen gebruikelijk is. De locatie is gegeven; een deelgebied van 2,8 ha. binnen het Stedebouwkundig plan voor het tuinbouwgebied Sloten. Voor deze locatie is een norm gesteld van 80 woningen per hectare, waarvan 60% in laagbouw en 40% in gestapelde bouw. De gestapelde bouw moet geschikt zijn voor bewoning door ouderen en daarom worden uitgevoerd als flats die met een lift bereikbaar zijn.

Het stedebouwkundig plan is tot op een laag schaalniveau gedetailleerd. Er zijn uitgesproken stedelijke elementen die het vrij kleine, rechthoekige deelgebied begrenzen: een singel en een wijkpark aan de lange zijden en een wijkontsluitingsweg met trambaan en een groenstrook met route voor langzaam verkeer aan de korte zijden. Het zwaartepunt van de studie ligt op de integratie van het ontwerp voor de woningen en de directe woonomgeving. Het project is ontworpen als ware het één enkel gebouw, dat woningen en buitenruimen omvat. De markante verschillen tussen de randen van het gebied en de aanvullende onderdelen van het programma, zoals bedrijfsruimten en de gestapelde woningen, leveren bij een zo geringe omvang van de locatie voldoende mogelijkheden voor een gedifferentieerde opbouw van het com-

plex woningen. Bovendien hebben we er voor gekozen de laagbouw en de gestapelde bouw niet te mengen om inkiijk in de tuinen van de laagbouw te voorkomen. De bedrijfsruimten zijn verdeeld over enkele kleine paviljoengebouwen langs de route voor langzaam verkeer. De gestapelde woningen zijn geconcentreerd in een lang woongebouw van vier verdiepingen dat langs de rand van het park een wand met poorten vormt. Deze woningen hebben een wijds uitzicht over het park. De woningen in laagbouw zijn daarentegen introvert en op de eigen tuin georiënteerd. Zij worden via de woonstraten verbonden met de singel en het park en zijn zo ook duidelijk betrokken bij de grote ruimten buiten het complex.

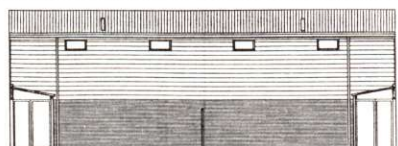
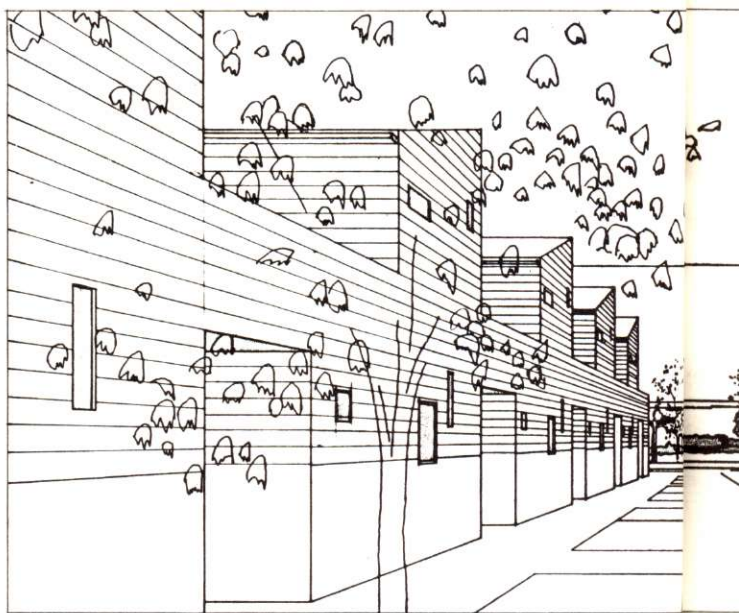
De opgave die wij ons bij deze studie gesteld hebben was een typologie voor de laagbouw te ontwikkelen die enerzijds de privacy in woning en tuin waarborgt en anderzijds een zinvolle bepaling van de openbare ruimte oplevert. De studie heeft zich geconcentreerd op een enkel woningtype dat in zijn samenvoeging tot blokken verschillende wanden oplevert. Het plan breekt op radicale wijze met de rijenhuisen van de traditionele tuinstad-verkaveling. De gevraagde hoge dichtheid maakt een drastische wijziging van de relaties tussen woning, straat en tuin noodzakelijk, wil de studie niet blijven steken in het bedenken van een aantal kunstgrepen die de verschraving van de traditionele verkaveling moeten verdoezelen.

De traditionele tuinstad-verkaveling heeft door de opmars van de auto geleid tot een sterk gedifferentieerd profiel met een vergaande zonering in achtereenvolgens dubbele rijstrook, parkeren, groen, voetpad, voortuin, woonkamer, keuken, achtertuin, berging en achterpad. Deze opbouw van het profiel garandeert een zekere privacy in woning en tuin en voorkomt dat het uitzicht direct geblokkeerd wordt door geparkeerde auto's. Straten kunnen verschillend gemaakt worden door

dit profiel te variëren en elementen als waterlopen en groenstroken toe te voegen. Het groen geeft een landelijk beeld, maar de inrichting is in feite stedelijk door de sterke scheiding van openbare ruimte en privé gebied. De woonkamers liggen aan de straatzijde waarvan het formele karakter nog wordt versterkt door de nette inrichting van de voortuinen. De achtertuin, waaraan keuken en berging liggen, is het privédomein.

Het opvoeren van de dichtheid veroorzaakt een tweeledig probleem. De beperking van het oppervlak aan openbare ruimte maakt het moeilijker deze te differentiëren door middel van het groen, terwijl de versmalling van de kavels ten koste gaat van de privacy in de woningen en de achtertuinen. Deze versmalling leidt er ook toe dat de keukens aan de straat komt te liggen. De straat krijgt hierdoor een meer informeel karakter. In de 'woonerf'-verkaveling wordt deze verandering als kwaliteit opgevat en verder geradicaliseerd. De reorganisatie van het traditionele profiel leidt hier tot een totale verving van de straat als helder bepaalde openbare ruimte. De straat wordt tot een gemeenschappelijk gebied gemaakt dat geheel in beslag genomen wordt door alle elementen van de woning en aspecten van het wonen.

In ons voorstel worden woning en tuin een kwartslag gedraaid, waardoor zowel woning, berging als tuin aan de straat komen te liggen. In tegenstelling tot de 'woonerf'-verkaveling wordt nu echter een scherpe scheiding van privé-gebied en openbare ruimte geformaliseerd door de gevel. De straat heeft een doorgaand profiel, met een minimale zonering bestaande uit trottoir, enkele rijstrook, parkeerstrook met bomen, trottoir, een overgangszone en de zone met woonkamer en tuin. De overgangszone tussen openbaar en privédomein wordt gevormd door de berging, een plaatsje, de woningtoegang en de keuken. In de uiteindelijke uitwerking ligt de voordeur direct aan

ACHTERGEVEL

DOORSNEDE

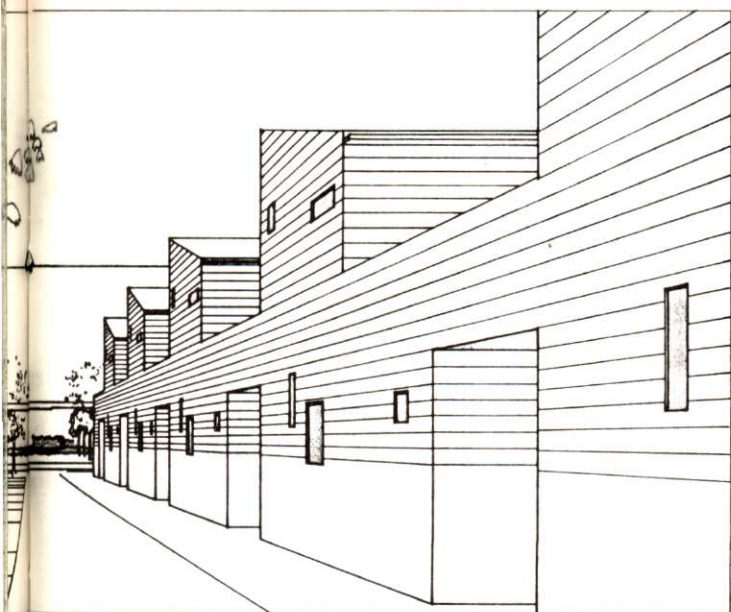

BEGANE GROND

de straat. Het plaatsje tussen berging en keuken is overdekt door het schuine dak van de berging door te trekken tot de woning en kan aan de straatzijde afgesloten worden met een schuifdeur, waarmee de relatie tussen tuin en straat gereguleerd kan worden. De relatie tussen woonkamer en straat is indirect via keuken en hal.

De verdienste van dit woningtype is dat enerzijds de privacy in woonkamer en tuin vergelijkbaar is met die in een patio-woning, en dat anderzijds de compositiewijze van het woningtype een heldere architectonische bepaling van de straat mogelijk maakt. De verschillen tussen de randen van het plangebied worden door de compositiewijze van het woningtype versterkt. Langs de singel vormen de woningen korte blokjes van twee hoog, terwijl de ruimte tussen de laagbouw en het woongebouw begrensd wordt door begroeide tuinmuren. In de woonstraten ontstaat een afwisselend straatbeeld in licht en schaduw door de sterk gelede gevels waarin de afzonderlijke woningen duidelijk zichtbaar zijn. Een verdere differentiatie tussen de woonstraten onderling kan gemaakt worden door de boomsoort of de kleur van de gevels per straat te laten verschillen.

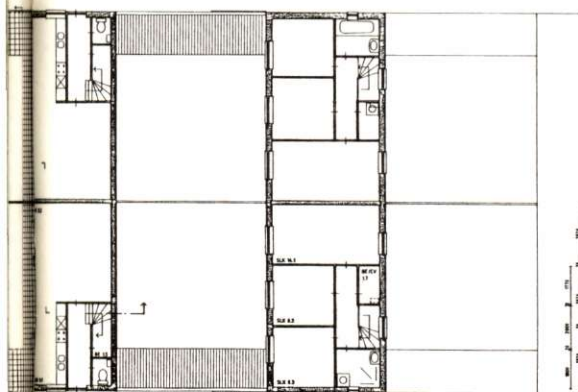
In het plan wordt op een drastische wijze gebroken met de traditionele tuinstad-verkaveling, maar tegelijkertijd wordt de combinatie van een stedelijke woonvorm en een landelijk beeld, als weerspiegeling van de ambivalentie die eigen is aan het wonen in een buitenwijk, juist tot uitgangspunt genomen. De oriëntatie op het groen, zo kenmerkend voor de tuinstad, is uiteen gelegd in de oriëntatie van de woning op de tuin en van het wooncomplex op het park en de singel. In de woonstraten is het groen terug gebracht tot een enkele rij bomen. Ook de gedachte materialisatie van de huizen, houtbouw op een stenen plint, ondersteunt het landelijk beeld en refereert aan een bouwwijze die kenmerkend is voor bepaalde oud-Hollandse steden met een landelijk karakter.

VOORGEVEL

STRAATGEVEL

VERDIEPING